

KUTSESTANDARD

17-14032005-02/1

RAHVAKUNSTI- JA KÄSITÖÖMEISTER TEKSTIILI ALAL II, III, IV, V

RAHVAKUNSTI JA KÄSITÖÖ KUTSENÕUKOGU

EESSÕNA

Eesti kutsekvalifikatsiooni süsteemis määratletakse kutsekvalifikatsiooni nõudeid viiel tasemel. I tase on madalaim ja V tase kõrgeim (vt lisa A – Terminid). Kõik kutsed ei eelda kutsekvalifikatsiooni tasemete fikseerimist I kuni V tasemeni. Iga konkreetse kutse kvalifikatsioonitasemed, sealhulgas vajaduse korral ka haridusnõuded, määrab kindlaks kutsenõukogu.

Käesolev kutsestandard sisaldab asjaomaste institutsioonide vahel kokkulepitud nõudeid tekstiiliala rahvakunsti- ja käsitöömeistri II, III, IV ja V taseme kutsekvalifikatsioonile.

Kutsestandardi koostas Rahvakunsti ja Käsitöö Kutsenõukogu moodustatud töörühm koosseisus:

Kadi Pajupuu	Eesti Tekstiilikunstnike Liit
Kaie Kesküla	Kuressaare Ametikool
Ave Matsin	Viljandi Kultuuriakadeemia

Ajavahemikus 9 - 14 veebruar 2005 a viidi läbi kutsestandardi kavandi arvamusküsitlus.

Kutsestandardi lõppredaktsiooni koostamisel on töörühm arvestanud arvamusküsitlustel tehtud ettepanekuid ja märkusi.

Kutsestandardi koostamisel on lähtunud Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu missioonist, milleks on rahvuslike käsitöötraditsioonide väärtustamine, hoidmine ja edasiarendamine ning rahvusliku käsitöö kui kultuurinähtuse ja elatusallika toetamine. Kutsestandard väljatöötamisel tugineti Rahvakunsti ja Käsitöö Kutsenõukogu otsusega nr 5 kinnitatud rahvakunsti- ja käsitöömeistri aluskutsestandardile. Arvestatud on rahvusvaheliste kvalifikatsiooninõuetega.

Käesolev kutsestandard on koostatud esmakordselt.

Käesolev kutsestandard rahvakunsti- ja käsitöömeister tekstiili alal II, III, IV, V on kinnitatud 14.märtsil 2005. a Rahvakunsti ja Käsitöö Kutsenõukogu otsusega nr. 5.

Kutsestandardis sisalduvad kutsekvalifikatsioonid on kantud kutseregistrisse.

1 KASUTUSALA

Kutsestandardite kasutusala on järgmine:

- 1) töötajate kutsekvalifikatsiooni nõuete määratlemine
- 2) õppekavade, koolitusprogrammide väljatöötamine
- 3) eksaminõuete väljatöötamine, kutsekvalifikatsiooni tõendamine ja hindamine
- 4) aluse andmine rahvusvaheliste kutsekvalifikatsiooni tõendavate dokumentide võrdlemiseks

2 KUTSESTANDARDIGA SEONDUVAD STATISTILISED KOODID

Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaatori¹ järgi seondub tekstiilialane rahvakunst ja -käsitöö tekstiilitööstuse ja tekstiiltoodete tootmise valdkonnaga., kood DB. Ametite Klassifikaatori² järgi kuulub tekstiiliala rahvakunsti- ja käsitöömeister 7. pearühma “Oskus- ja käsitöölised”, kood 73.

3 KUTSENIMETUS JA KUTSEKVALIFIKATSIOONI TASE

Eesti keeles: Rahvakunsti- ja käsitöömeister tekstiili alal II, III, IV, V
Kutsekvalifikatsioonid spetsialiseerumisel:

Rahvakunsti- ja käsitöömeister tekstiili alal III, IV, V

- silmuskudumid
- kangad ja vaibad
- vilt
- vööd/paelad
- pits
- siidimaal
- lapitöö
- rahvarõivas
- tikand
- mänguasjad ja nukud
- muinas- ja keskaja rõivad
- taimsed punutised

Inglise keeles: Master of folk art and crafts in textile II, III, IV, V

Vene keeles: Мастер народного искусства и ремесленного труда по текстилю II, III, IV, V

4 KUTSEKIRJELDUS

Tekstiiliala rahvakunsti- ja käsitöömeister (edaspidi tekstiiliala käsitöömeister) tunneb ja hindab käsitöötraditsioone. Traditsioonilises rahvakunstis avalduvad väärtused, milleks on kooskõla looduse- ja elurütmidega, ilutunnetus, funktsionaalne ja säästlik

¹ Statistical classification of economics activities in the European Community (NACE) eestistatud versioon

² International Standard Classification of Occupations (ISCO-88) eestistatud versioon

materjalikasutus, sobivus keskkonnaga, võivad olla ka tänapäeval elamuslikuks toeks ja inspiratsiooniallikaks. Tekstiiliala käsitöömeister valmistab traditsioonilisel rahvakunstil ja uusloomingulisel käsitööl (vt lisa A) põhinevaid kvaliteetseid käsitööesemeid, mis lähtuvad vajadustest muuta elukeskkonda esteetilisemaks, tervislikumaks, elamuslikumaks ja toimivamaks.

Tekstiiliala käsitöömeister tunneb oma valdkonnas kasutatavaid käsitöötehnikaid ja materjale. Ta oskab kasutada vastavaid töövahendeid ning valdab erinevaid töövõtteid.

Tekstiiliala käsitöömeistrit iseloomustab püsivus, loovus, õpivalmidus, vastutustunne ja väarikus, oma töös juhindub ta käsitöömeistri kutse-eeskriitika põhimõtetest, vt lisa E.

Tekstiiliala käsitöömeister II on võimeline etteantud tööjooniste või juhiste järgi valmistama kvaliteetseid tekstiilist käsitööesemeid

Kutsekvalifikatsiooni taotlemise eelduseks on erialane kutseharidus.

Tekstiiliala käsitöömeister III on võimeline koostama tööjooniseid ning kavandite, tööjuhiste vms järgi valmistama kvaliteetseid tekstiilist käsitööesemeid ning rahvakunstiesemete analooge (eeldab võimet koostada originaaleseme järgi tööjoonis).

Kutsekvalifikatsiooni taotlemise eeldused on:

4 a erialase töö kogemus ja erialane täiendkoolitus **või**

erialane kutseharidus, erialane täiendkoolitus ja 2 a erialase töö kogemus.

Tekstiiliala käsitöömeister IV teeb kvaliteetset ja isikupärast käsitööd. Ta on tekstiilist unikaalesemete või väikesarjade looja ja teostaja, kes oskab valmistada tekstiilist rahvakunstiesemete kõrgetasemelisi koopiaid ja rekonstruktsioone, osaleb iseseisva loominguga näitustel ja konkurssidel.

Kutsekvalifikatsiooni taotlemise eeldused on:

6 a erialase töö kogemus ja erialane täiendkoolitus **või**

erialane kutseharidus, erialane täiendkoolitus ja 4 a erialase töö kogemus **või**

erialane kõrgharidus.

Tekstiiliala käsitöömeister V on silmapaistev tekstiiliala käsitööspetsialist ja looja, kelle tegevusel on sügav ning positiivne mõju tekstiilialase rahvakunsti ja käsitöö arengule.

Ta loob isikupäraseid ja kvaliteetseid käsitööesemeid, esineb regulaarselt näitustel, tegeleb koolituse või õppekirjanduse avaldamisega.

Kutsekvalifikatsiooni taotlemise eeldused on:

12 a kutsealase töö kogemus ja erialane täiendkoolitus **või**

erialane kutseharidus, erialane täiendkoolitus ja 10 a erialase töö kogemus **või**

erialane kõrgharidus, erialane täiendkoolitus ja 6 a erialase töö kogemus.

Tekstiiliala käsitöömeistri kutsekvalifikatsioonide taotlemise täpsustatud nõuded kehtestatakse Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu kutsekvalifikatsioonide omistamise korras.

5 KUTSEOSKUSNÕUDED

Üldoskused ja –teadmised (vt lisa B)

Kutse-eeskriitika (vt lisa E)

Suhtlemisoskus – II algkõige; III-V keskõige

Töökeskkonna ohutus ja säästev eluviis

1) tööohutus

2) töötervishoid

- 3) tööhügieen
- 4) jäätmekäitlus
- 5) esmaabi

Keeleoskus (vt lisa C)

- 1) eesti keel – II algfase; III-V kesktase
- 2) üks võõrkeel – II-V algfase

Arvuti kasutamine – AO7 (vt lisa D)

Õigusaktid (kutsealaga seotud nt autoriõigus, tarbijakaitseseadus)

Majanduse põhimõisted (nõue kehtib käsitöölisele-ettevõtjale)

Ettevõtluse põhialused (nõue kehtib käsitöölisele-ettevõtjale)

Füüsilisest isikust ettevõtja ja väikeettevõtja õigused ja kohustused (nõue kehtib käsitöölisele-ettevõtjale)

5.2 Põhioskused ja –teadmised

- 5.2.1 Eesti rahvakultuuri ajalugu, eripära ja traditsioonid. Eesti tekstiilkäsitöö 19.-20. saj.
- 5.2.2 Tekstiilkäsitöö ajalugu
  - 1) tekstiiltehnikate arengust ja levikust Euroopas 15-20 saj
  - 2) Eesti professionaalse tekstiilikunsti arenguhooni 20.saj
- 5.2.3 Tekstiilkäsitöö tehnikad ja töövõtted
- 5.2.4 Tekstiilterminoloogia
- 5.2.5 Tekstiilmaterjalide tundmine
- 5.2.6 Tööjooniste, näidiste vm moel esitatud tekstiilist käsitööesemete valmistusjuhendite kasutamise oskus
- 5.2.7 Kavandamine (IV-V), tööjooniste koostamine (III-V)
- 5.2.8 Tekstiilesemete kujundamine (IV-V)
- 5.2.9 Kompositsiooni- ja värvitaju
- 5.2.10 Käsitööesemete valmistamise oskus (vähemalt ühel alal)
  - 1) silmuskudumid
  - 2) kangad ja vaibad
  - 3) vilt
  - 4) vööd/paelad
  - 5) pits
  - 6) siidimaal
  - 7) lapitöö
  - 8) rahvarõivas
  - 9) tikand
  - 10) mänguasjad ja nukud
  - 11) muinas- ja keskaja rõivad
  - 12) taimsed punutised
- 5.2.11 Analüüsi- ja sünteesimisoskus (IV-V)
  - 1) eseme valmistusviisi valik
  - 2) eseme kvaliteeti mõjutavad tegurid
  - 3) eseme funktsionaalsus, elamuslikkus ja sobivus keskkonda
  - 4) käsitöö koht tänapäeva maailmas
- 5.2.12 Ressursside säästlik ja ratsionaalne kasutamine
- 5.2.13 Eesmärgipäraste töövahendite ja materjalide valimine, kasutamine ja korrashoid
- 5.2.14 Materjalikulu ja tööaja arvestamine
- 5.2.15 Tekstiilist käsitöötoote hinna kalkuleerimine

5.2.16 Teiste töö korraldamine ja juhendamine (IV-V)

5.3 Lisaoskused- ja teadmised

5.3.1 Erialased arvutioskused

5.3.2 Fototöötlus ja arvutikujundus

5.3.3 Vähelevinud traditsioonilised tekstiilitehnikad

5.4 Isikuomadused ja võimed

- 1) täpsus
- 2) püsivus
- 3) visuaalne mälu
- 4) käeline osavus
- 5) loovus
- 6) loogiline mõtlemine
- 7) õpivalmidus
- 8) koostöövalmidus

6 KEHTIVUSAEG

Kutsestandard kehtib 4 aastat. Vastavalt vajadusele võib kutsestandardit muuta enne kehtivusaja lõppu.

TERMINID

KUTSEKVALIFIKATSIOONI SÜSTEEMI TERMINID

Kutsestandard – dokument, mis määrab kindlaks kutsekvalifikatsioonist tulenevad nõuded teadmiste, oskuste, vilumuste, kogemuste, väärtushinnangute ja isikuomaduste.

Kutsekvalifikatsioon – antud kutsealal nõutav kompetentsuse tase, mida tunnustatakse kas reguleeritud, ajalooliselt või rahvusvaheliselt kujunenud nõuete alusel.

I tase – töötaja täidab tööülesandeid ühesuguses olukorras, on omandanud kutsealased oskused ja teadmised enamasti kutsealasel väljaõppel, võib vajada juhendamist töö käigus, vastutab oma tööülesannete täitmise eest;

II tase – töötaja täidab tööülesandeid erisuguses olukorras, lisaks enamasti kutsealasel väljaõppel omandatud oskustele ja teadmiste omab vilumust ja kogemust, töötab iseseisvalt, vastutab oma tööülesannete täitmise eest;

III tase – töötaja täidab tööülesandeid erisuguses ja vahelduvas olukorras, lisaks enamasti kutsealasel väljaõppel omandatud oskustele ja teadmiste ning vilumuste ja kogemuste omab meisterlikkust, valmisolekut kutsealaste oskuste ja teadmiste edasiandmiseks, korraldab ressurside jagamist ja teiste tööd ning vastutab selle eest;

IV tase – töötaja täidab analüüsimist ja otsustamist eeldavaid tööülesandeid muutuv olukorras, omab kutsealaseid teadmisi ja oskusi; korraldab ressurside jagamist ja teiste tööd ning vastutab selle eest;

V tase – töötaja täidab teadmiste laiendamist, probleemide lahendamist, teaduslike teooriate ja mõistete rakendamist, olemasolevate teadmiste analüüsimist, süstematiseerimist ja edasiarendamist ning õpetamist eeldavaid tööülesandeid muutuv olukorras, omab laialdasi kutsealaseid teadmisi ja oskusi, korraldab ressurside jagamist ja teiste tööd ning vastutab selle eest.

KUTSEALASED TERMINID

Rahvakunsti mõiste käesolevas kutsestandardis hõlmab inimese loovat tegevust, mis on seotud tarbeliste ja/või dekoratiivsete esemete valdavalt käsitööndusliku valmistamisega ja esitab loovalt mingi inimgrupi traditsioone.

Seosed traditsioonidega on täheldatavad vormis, dekooris, materjalikasutuses, valmistus- ja kasutusviisides. Samuti võidakse rõhutada ka esemete, tegevuse või tegija seotust mingi kindla inimgrupi elulaadi, vaimsuse ja väärtushinnangutega.

Rahvakunst võib omada tuntavaid seoseid traditsioonidega, kuid rahvakunstnikku võib inspireerida ka tänane maailm ja elukeskkond. Pärimustekkeprotsess on pidev ja rahvakunst on elav.

Käsitöö kui tegevus

Käsitöö on inimtegevuse liik, eseme või materjali valmistusviis. Käsitööprotsessis on tegija aktiivne protsessi mõjutaja – valmistaja isiklikud (käelised või sellega võrreldavad) **oskused** ja valmistamiskäiku mõjutavad **valikud** on otsustava tähtsusega iga üksiku valmistatava eseme puhul.

Automatiseeritud töötappide osa käsitöös valmistamisel on vähene või puudub.

Käsitööeseme valmistamiseks kulutatud **aeg** on kordades suurem kui analoogse eseme valmistamine tööstuslikult, see asjaolu võib olla määrav käsitööeseme turuväärtuse kujunemisel³.

Käsitööle kui tegevusalale on iseloomulik, et paljude teadmiste sünni eelduseks on isiklik kogemus. Oluliseks faktoriks võib olla ka kogemuse omandamise viis (iseõppimine, personaalne juhendamine, põlvkondadevaheline side).

Käsitööesemelt oodatakse tänapäeval isikupära, kordumatust, kõrget kvaliteeti ja elamuslikkust.

Käsitööeseme valmistusviis (nt traditsiooniline töövõte, kohaliku materjali kasutamine jne) võib mõjutada kliendi/tarbija hoiakuid toote suhtes ja mõjutada eseme turuväärtust.

Käsitööese on teatud emotsionaalsete väärtuste kandja ja teadmiste vahendamise kanal.

Käsitööoskus on käelise töö käigus läbi teadmiste ja kogemuste sündinud vilumus, mis aitab jõuda soovitud tulemuseni. Käsitööoskus ja inimese väärtushinnangud võivad olla vastastikusel mõjus.

Rahvakunstieseme analoog on ese, mille valmistamisel on taotletud välist sarnasust originaalesemega.

Rahvakunstieseme koopia on ese, mis on valmistatud eeskujust lähtuvalt, järgides võimalikult täpselt originaalilähedast materjali- ja värvikasutust, töövõtteid jne.

Rahvakunstieseme rekonstruktsioon on ese, mille valmistamisel on toetutud rahvakunstieseme fragmendile või kirjeldusele.

---

³ Kuna käsitöötegevusega kaasneb ka käsitöötoote mõiste, siis viidatakse siinkohal aspektidele, mis võivad mõjutada käsitöötoote väärtust tänapäeva kliendi silmis.

KUTSEOSKUSNÕUDED

Üldoskused ja -teadmised – tegevusvaldkondi läbivad nõuded üldistele oskustele ja teadmistele.

Põhioskused ja -teadmised – kutsealal tegutsemiseks vajalikud nõuded oskustele ja teadmistele.

Erioscused ja -teadmised – nõuded oskustele ja teadmistele, mis on seotud spetsialiseerumisega.

Lisaoskused ja -teadmised – soovituslikud oskused ja teadmised, mis toetavad ja laiendavad kutseoskusi või seonduvad lisakvalifikatsiooniga.

Isikuomadused ja võimed – nõuded kutsealal töötamiseks eeldatavatele isiku- ja isiksuslikele omadustele ja füüsilistele võimetele.

KONKREETSETE TEADMISTE JA OSKUSTE TASEMETE KIRJELDUSED

Algtase – mõistete, faktide ja põhimõtete teadmine; põhiliste töövõtete valdamine.

Kesktaase – mõistete ja faktide tõlgendamine ja võrdlemine, seoste loomine; mitmekesiste töövõtete valdamine.

Kõrgtaase – seostatud faktide alusel analüüsimine, prognoosimine, järeldamine, üldistamine, hindamine; mitmekesiste keerukate töövõtete valdamine

KEELTE OSKUSTASEMETE KIRJELDUSED

Alljärgnevatel nõuetel on lähtunud Eesti Vabariigi keeleseaduses kasutatavatest keeleoskustasemetest, laiendades samad nõuded võõrkeelele.

Eristatakse kolme keeleoskustaset:

Algtase – keele piiratud suuline ja elementaarne kirjalik oskus. Isik tuleb toime tuttavates keelekasutusolukordades, saab aru selgest kõnest igapäevaelu puudutavatel teemadel, mõistab üldjoontes lihtsama teksti sisu ning oskab täita lihtsaid tüüpdokumente ja kirjutada lühikesi tarbetekste.

Kesktaase – keele suuline ja piiratud kirjalik oskus. Isik tuleb toime mitmekesistes keelekasutusolukordades, saab aru normaalse tempoga kõnest, mõistab raskusteta igapäevaelu kajastavate tekstide sisu, suudab kirjutada oma tegevusvaldkonda puudutavaid tekste.

Kõrgtaase – keele suuline ja kirjalik oskus. Isik väljendab ennast vabalt, sõltumata keelekasutusolukorrast, saab aru ka kiire tempoga kõnest, mõistab raskusteta keerulisemate tekstide sisu, suudab kirjutada stiililt ja funktsioonilt erinevaid tekste.

ARVUTI KASUTAMISE OSKUS

Arvutikasutaja oskustunnistus – AO (ECDL/ICDL – The European Computer Driving Licence/The International Computer Driving Licence) tõendab selle omaja praktilisi põhioskusi laiatarbe tarkvara kasutamisel. (AO tunnistuse omamine ei ole kutsekvalifikatsiooni taotlemisel kohustuslik.)

7 moodulit:

AO1 – Infotehnoloogia põhimõisted ja infoühiskond

AO2 – Arvuti kasutamine ja failihaldus

AO3 – Tekstitöötlus

AO4 – Tabelitöötlus

AO5 – Andmebaasid

AO6 – Esitlus

AO7 – Informatsioon ja kommunikatsioon

AO1 INFOTEHNOLOOGIA PÕHIMÕISTED JA INFOÜHISKOND

1. Põhimõisted
2. Riistvara
3. Mälu
4. Tarkvara
5. Arvutivõrgud
6. Arvutid igapäevaelus
7. Infotehnoloogia ja ühiskond
8. Turvalisus, õiguskaitse ja seadusandlus
9. Infotehnoloogia ja Eesti

AO2 ARVUTI KASUTAMINE JA FAILIHALDUS

1. Elementaarioskused
2. Töölaud
3. Failihaldus
4. Failide lihtne redigeerimine
5. Prindihaldus

AO3 TEKSTITÖÖTLUS

1. Alustamine
2. Põhioperatsioonid
3. Kujundamine (vormindamine)
4. Dokumendi viimistlemine
5. Printimine
6. Muud oskused

AO4 TABELITÖÖTLUS

1. Elementaarioskused
2. Põhioperatsioonid
3. Valemid ja funktsioonid
4. Kujundamine (vormindamine)
5. Diagrammid ja objektid
6. Printimine

AO5 ANDMEBAASID

1. Alustamine
2. Andmebaasi loomine
3. Vormi kasutamine
4. Informatsiooni otsimine
5. Aruanded

AO6 ESITLUS

1. Elementaaroskused
2. Põhitegevused
3. Vormindamine
4. Graafika ja diagrammid
5. Printimine ja levitamine
6. Slaidiseansi efektid
7. Slaidiseansi vaatamine

AO7 INFORMATSIOON JA KOMMUNIKATSIOON

1. Veebi kasutamise elementaaroskused
2. Veebis navigeerimine
3. Otsing veebis
4. Järjehoidjad (bookmarks)
5. Elektronposti kasutamise elementaaroskused
6. Kirjavahetus
7. Adresseerimine
8. Postkasti haldamine
9. Listid ja uudisgrupid

Käsitöömeistri kutsetika

Meistrile on käsitöö südameasi.

Meister teeb kvaliteetset tööd.

Meister korraldab oma tööd arukalt ja kasutab ressursse säästlikult.

Meister austab ja järgib oma töös autorikaitse põhimõtteid. Meister ei kasuta teise autori ideid ilma vastava kokkuleppeta.

Meister hoidub tegevustest, mis kahjustavad käsitöö mainet.

Meistrile on ametiau ja südametunnistuse järgi tehtud töö rahast eespool.

Meister ei anna omavalmistatud esemete materjalide, koostise ja valmistusviiside kohta eksitavat informatsiooni.

Meister vastutab oma töö eest.

Meister ei halvusta teiste käsitöömeistrite seljataga nende töid ja tegemisi.

Kui Meister lubab kasutada oma nime mitte tema poolt valmistatud käsitöötoodetel, siis vastutab ta ka nende toodete kvaliteedi eest.

Meister tunneb ja austab eesti rahvapärandit ning kaitseb käsitöötraditsioone.

Meister aitab jõudumööda kaasa oma valdkonna arengule.

Meister on õpi- ja arenemishimuline.